

מחר מתעבר בבטן שטרם נולדה

שחר־מריו מרדכי: תולדות העתיד, הוצאת אבן חושן 2010, 180 עמ'

שחר הפציע והשמש מתגלחת באיטיות על תחתיות ההכרה. עוד מעט והעיר תל אביב של המשורר שחר־מריו מרדכי תתעורר לפחי הזבל, ולסירנת אמבולנס החולף ברמזורים אדומים, לדיזנגוף. מטאטא הרחוב ירים את כף הפסולת ויכניס את תכולתה לעגלה ירוקה כמו צפרדע שבולעת אוויר. זאת התחושה שריחפה בי כשקראתי את ספר שיריו של שחר־מריו מרדכי

תולדות העתיד. הספר

כולל בחובו את האני

של שחר עצמו, אבא,

אמא, אח, ואף סבא

וסבתא, כמשהו שנארג

בחוט הגעגוע ומשאר

טעם של דבש דבורים

בפה. יש חיבור נפלא

בשירים בין שפת

הקודש לשורות חולין.

קיים ניקיון יסודי,

ששחר־מריו מקפיד

עליו: "ופתאום שוב

רואים מרצפות/ השיש

גלוי, דבר לא מסתיר לכיסא/ את המשענת.

השולחן חשוף, והמרפסת ראווה/ והבית רוח./

הכל שב על מקומו. השבתי את המרחב/

לבידות. ("סדר", עמ' 87), ואילו הלכלוך מהווה

את ריסי העיניים של המשורר בעיר המאובקת.

שחר־מריו אינו פוסח - כצלם בעדשה עירונית

- על הדפסת דמותו של "הקבצן מלבונוטין־

פלורנטין", בפורמט של תצלום בשחור לבן, "תל־

אביב בת מאה", מצד אחד מי הים המזוהמים

בחוף, מצד שני יונקי הדבש שלא צלחו לנקר

עלי כותרת במעטה הפיח של העיר ללא הפסקה.

ושחר מוביל אותנו בשורות פרפרי האש אל רגעי

האדם, אם זה ביאושו ('הדיכאון הקליני של

מרייקה"), או, 'בפרגמנטים של געגוע': חלום,

שכחה, אנשים, נצה, מסע וחליפה. ובעצם אין

תחום שהכותב אינו מטביע בו את קווי המתאר

של אצבעותיו, מתוך הקולמוס אל נייר הכתיבה:

"במרפסת הברוש אבד

ממטען השמש.

ואף שהיה כבד

הפך כבד מאמש."

הלם החזרה למשהו שאינו ודאי, נהפך לאבני

משקל בתוך הגלקסיה, והלוויינים של שחר־

מריו מרדכי הם כוכבי הלכת בשורות המילים.

אבי אליאס

יש משום רצף כרונולוגי בשירים של אילנה אביאל, הבא לרמוז כי כמו שהגיל אינו עומד במקומו, כך גם מתחלפות עונות השנה וכבר הגיע סתיו. בשיר 'פגישה' (עמ' 56) "הצבעים בָּעָרוּ צִמְחֵית פְּרָא כְּחַל וְאָדָם שִׁמְשׁוּ בְּעֶרְבוּבֵיהָ". תנועת הזמן מוחשת בצללי הסתיו ההולכים ומתארכים, בעלווה הכבדה על הגדרות הנמוכות, ובתנועה ברקע:

"צְרִיחַ דֶּק שֶׁל פְּנִסְיָה הַגְּבִיחַ לְבָן זוֹהָר".

עוד שיר ללא כותרת (עמ' 60), שבשורתו השלישית אנו קוראים "גַם שֶׁלֶף יְכוֹל לְהֵעָז בְּצִפְיָה מְשֻׁכֶּת", וסיומו: "הָאֵוִיר הַזֶּה וְהַלְפִּילַי וְיֵשׁ בּוֹ מְרָגוּץ". הדוברת מבקשת את התגשמותן של הבטחות הקיץ שהכוזבו.

בשיר (בעמ' 61) שוב חזרות (אלמנט אופייני בקובץ היפה הזה): חזרה על המשפטים - כעל מנטרות - "הוא בָּחַר בְּאִשָּׁה הַזֹּאת מִכָּל הַנָּשִׁים הָאֲחֵרוֹת"; "הוא רָאָה בְּאִשָּׁה הַזֹּאת כָּל הַנָּשִׁים הָאֲחֵרוֹת"; "הוא קָנָה בְּאִשָּׁה הַזֹּאת כָּל הַנָּשִׁים הָאֲחֵרוֹת". לא אביא כאן את השיר כולו, אך אציין כי הוא מפליא לבטא את עומק מבטה של אשה על עברה, ואתנחם בסיומו הלירי, שכך מבקשת היא לזכור אותו עד שארית חייה: "יד ביד נערתו מעגן ובית".

בשיר 'דו קיום' (שבועמ' 92) שב ונשמע קולו של האהוב: "אֲנִי תְּמִיד חוֹזֵר אֶל הַלְחָם"; מי כמונו, ניצולות המחנות, יודע את טעמו המתוק של הלחם. והיא? משיבה במילותיה של המלכה ששילמה בראשה היפה: "אֲנִי מְעֶרְעֶרֶת עַל זְכוּתִי לְאֶחָל עוֹגוֹת".

'כלבים' (שיר קצרצר בן שתי שורות, עמ' 96) מהדהד באותה נימה את זיכרונו המר של העבר. "גַם רִיחַ הוּא שֵׁיכּוֹת/ לְעוֹלָם לֹא תִדַּע סוּגֵי שֵׁיכּוֹת הַמוֹנְעִים קְרִיעָה לְגוּרִים".

שיר ללא כותרת (עמ' 170), ששורותיו חדות כתער: "נוֹף יְלָדוֹת צוֹמְחֵת לְעֵינֶיךָ בְּכָאֵב הַהוֹכְרוֹת". כמה כואב ונכון. גם בגרון לא ניתן לעקור את "הַעֵבֶר הַחַי בְּזִכְרוֹנוֹת תֵּיל".

"כָּל הַבְּתִים חִיכוּ", נכתב בשיר (עמ' 177) שזאת גם כותרתו. ובו נאמר: "הֵיךְ מְצָאָה פְּרוֹשׁ לְשִׁלּוֹם/ הַגּוֹף לְהֵיטוֹ". גם בשקיעתו ייזכר הגוף בהיותו כלי לכאב ולאבהה. ובשיר נוסף (עמ' 182) היא כותבת: "הֵיךְ שֶׁקֶט שֶׁל צְדָף מוֹזֵר, שֶׁרָק מִי שֶׁמְקָשִׁיב/ אֶל נִבְכֵי לְבוֹ/ שׁוֹמֵעַ מֵרַחֲבֵי יָם". המשוררת צובעת נוף בשורותיה, מרגישה "אֵיךְ מִתְחַמֶּמֶת הָאֲדָמָה בְּגוֹפָה".

ואסכם: שיריה של אילנה אביאל חדורים מיסטיות, שקט פנימי, מקצבים ופעמימות, כמו נשימה עמוקה, חזרתית. כך נוצרת מוזיקה שירית העולה ויורדת בנשימה עצורה, ובכל זאת היא חודרת למעמקים.

אסתר אייזן

האֵוִירוֹנִים שֶׁצִּצּוּ פִּתְעָ - - יֵשׁ בִּישׁוּר לַפַּחַד הַמֵּאֲפִיל עַל הָאוֹשֵׁר. וּבִישׁוּר הַבֵּא: "רְעֵמֵי הַשֶּׁף בְּכַבֵּישִׁים/ רְעֵמֵי בְּרוֹל בְּשִׁמְסִים". ולמרות החושך ורעם הברזל: "חֶסֶד הָאוֹר שֶׁלְבָקָר, חֶסֶד הָאוֹר", חוזרות המילים. חזרות מילוליות יש גם בשיר (עמ' 28) "פִּתְאֵם פָּקַח עֵלְיָה עֵינַיִם עֲגֻלוֹת שֶׁל תְּאֻוָּה" (עיניים עגולות של תאווה, כמעט של אוה, של אוה מוסתר); ובשיר הבא, ביער הדמינוני, היא משיבה דברי ערגה: "אֲנִי מְגַלָּה בָּךְ אֶת הַפְּאוֹן הַזֶּה... וְכִשְׁאִינְנוּ/ אֲנִי נִרְעָדֶת לְשִׁלּוֹמָךְ".

"מָה אֲעֲשֶׂה בְּךָ בְּעֶרְגָה הַזֹּאת? שְׁאִינְנָה צְחוּק וְאִינְנָה בְּכִי וְאִינְנָה הַרְבֵּה דְבָרִים אַחֵרִים...?" (עמ' 34): המצלול שקול ומדויק כאשר הדוברת תוהה מה תעשה בשארית חייה. עליה לבחור אם להתרחק ממשאם או לבחור ברגעים של רוגע, לשבת "רְגַע אַרְךָ וְלַחֲשֵׁב".

בשיר בעמ' 39 ('הבט חזור בתמונה') מוטיב הבדידות שב ומצטייר בגעגוע לסירות שהיו "שֶׁם פְּעַם". ובשיר הבא, ללא כותרת, נשאל: "כְּשִׁינְשׁוּפִים בּוֹכִים לִילָה לְאֵן תִּלְכִּי?"; לאחר הגירוש מהגן, פונה הדוברת אל הנכסף־הנעדר: "וְכִשְׁפַחַד הַנֶּחֶשׁ נִכְרַךְ סְבִיבָךְ לְאֵן תִּבְרַחְּ?"; ומוסיפה: "וּבְכִינִי שִׁכָּה קֶשֶׁת לְמִצָּא פְּנֵה אַחֲתָ... בְּלִי נֶחֶשׁ שֶׁנִּכְרַךְ... ובכל זאת: "גַם אֶת הַפְּנֵה הָאֲחֵת בְּעֻגוּל הָאוֹר יֵשׁ לְחַלֵּק/ גַם אֶת הַפְּנֵה" (עמ' 40).

'הלילה הזה מכל הלילות' (שיר בעמ' 43), מוקדש לקריית שמונה: "מִשָּׂא שֶׁל בְּרוֹל מְעֵלִי/ מִשָּׂא שֶׁל בְּרוֹל מִתְחַתִּי/ צִבֵּעַ בְּרוֹל הַלֵּילָה הַזֶּה/ גְּדָר פְּרוּצָה הַלֵּילָה הַזֶּה - - - "עוֹמֵד דּוּמְיָה הַלֵּילָה הַזֶּה" ... הדוברת מתרפקת על זיכרונותיה ומשיחה ברוחה עם הנעדר: ליל פסח היה פעם מלא שמחה, ואילו "הלילה הזה מכל הלילות" - אני מביטה אל מיטתי הנטושה ממך. תאומי שיר, שניהם ללא כותרת, שיש בהם מיסטיות (בעמ' 44), האחד מתרחש ביום ובו "הַצִּפְיָה הַשֶּׁקֶטָה שֶׁל אוֹיֵר רוּוֵי מִיָּם", "הַצִּבֵּעַ מִבְּשִׁיל בְּךָ כְּמוֹ אֲנָמִים"; השני עלילתו מתרחשת בלילה, ובו ירח שיכור בוכה במקסם סגול, וגם "הַצִּבֵּעַ הַכָּחַל בּוֹכָה וּמוֹהַל שְׁקִיפוֹת יֵרַח בְּדַמִּי/ בְּמַקְסֵם יֵרֶק".

ועוד תאומי שיר (בעמ' 54): שם האחד 'דיוקן', השני ללא כותרת. דברי נחמה שמשמיע הנמען: "הִסִּירִי דְאֶגְהָ מִלֵּב", "רִיחַ תְּאֻנִּים בֵּא בִּאֲפִי". כאילו רמו: תשוקתי עדיין כפי שהייתה. בשיר השני, באותו עמוד, תמונה: "הַפֶּסֶא עֲמַד מְלֵא מְנוּחָתוֹ בְּשִׁמְשׁוֹ וְשִׁתְקָה". מתוך השתיקה אנו יכולים לתאר לעצמנו את כיסאו של וינסנט ון גוך, את הקול שהוא משמיע כמו הדוממים המיוצגים בשירים האחרים.

שיר ללא כותרת (עמ' 55) הפותח במילים "אֲחַר כֶּךָ הַצְהִיב הַכֵּל" מסתיים באמירה "אֲבָל הַצֵּל הַלֶּךְ מְרָגוּעַ, הַסִּתְיוֹ הַצִּית בְּשִׁלְטַת יָפִי בּוֹעֵר".